

Sarkozy and F. Hollande.

The architecture of French foreign policy illustrates the dependence of national and historical traditions and its inherent features that used to appear regardless of conditions. Firstly, France is concerned of its national interests. This principle can be traced in all concepts of its foreign policy. Secondly, France is always defending its right to a major role. It could never accept any defeat, and therefore was creating its relationships with other countries from a position of dominion, regardless the conditions in which it actually was. Thirdly, France defends its right to conquer. It managed to give up its colonial possessions just at a time when they questioned the internal security and order in France. Fourthly, France is typically known by charismatic rulers. Analyzing the stages of the French foreign policy, one can draw parallels between its successful implementation and bright personalities who headed it. In the XXI century, France will have to not just review its policy but it needs to change the perception and understanding of the fact that the world has changed.

Key words: France, foreign policy, colonialism, Charles de Gaulle, European Union, nuclear weapon.

УДК 341.232.7

Манько В. І.

аспірантка кафедри міжнародних відносин,
Дніпропетровський національний університет ім. Олеса Гончара
(Дніпропетровськ, Україна)
E-mail: lera.moonko@gmail.com

ОСВІТНІ ПРОГРАМИ ТА ОБМІНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВПЛИВУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Анотація. Розглянуто освіту та освітні програми Європейського Союзу як інструменти впливу та побудови іміджу країн ЄС. Вказано, що у результаті процесів глобалізації та інтернаціоналізації освіти за останні десятиліття значно посилилася соціальна, економічна і політична роль університетів. Розглянуті основні освітні та наукові програми ЄС та їх функції. Визначені основні переваги та проблеми залучення України до Європейського освітнього простору.

Ключові слова: вплив, ЄС, зовнішня політика, освіта, мобільність студентів, освітні програми, «Еразмус», «Темпус», Болонський процес.

Актуальність. Центральне завдання зовнішньої політики будь-якої держави полягає у зміцненні її позицій і авторитету на міжнародній арені, створенні сприятливих зовнішніх умов для довгострокового соціально-економічного розвитку країни. Зовнішньополітичний інструментарій реалізації даного завдання змінюється від однієї епохи до іншої. У ХХ ст. в умовах біполярного світу домінуючою тенденцією було нарощування державами в першу чергу «жорсткої сили» - військової та економічної потужності. На сучасному етапі світового розвитку під впливом процесів глобалізації і в умовах формування нової багатополунової системи міжнародних відносин на передній план в якості головних чинників впливу держав на світову політику, поряд з військово-політичною вагою та економічними ресурсами, висуваються інші фактори: здобутки держав в галузі культури та мистецтва, науки, технологій, освіти і т. д..

Метою статті є дослідити освітні програми як інструмент поширення впливу ЄС на інші держави.

Основна частина. Культура є не тільки основою, але й важливим чинником для поширення впливу держави. Так, зовнішні культурні обміни є обов'язковою складовою частиною дипломатії передових країн.

За останні три десятиліття кількість студентів, що навчаються за межами своєї країни (або «мобільних студентів», згідно класифікації ЮНЕСКО), зросла більш ніж у чотири рази (з 0,8 млн чол. у 1975 р. до 3,7 млн. чол в 2009 р.). У період з 1975 по 2004 р. ЮНЕСКО відзначає три найбільш помітних підйоми міжнародної

студентської мобільності. Під час першого підйому (1975 - 1980 рр..) загальне число «мобільних студентів» збільшилося на 30% - з 0,8 до 1,04 млн чол. Наступний підйом спостерігався з 1989 по 1994 р., коли кількість «Мобільних студентів» збільшилося на 34%. З 1999 по 2004 р. стався третій підйом - на 41% [7, с. 32-34].

В останні десять років міжнародна студентська мобільність продовжувала зростати. У 2007 р. загальносвітова чисельність іноземних студентів становила 2,8 млн осіб, а в 2009 р. - 3,7 млн осіб. Згідно з прогнозами, до 2020 р. міжнародна студентська мобільність досягне 5,8 млн осіб і 8 млн осіб - до 2025 р. Можливо, сьогодні ми можемо спостерігати четверту хвилю «інтернаціоналізації вищої освіти», яка є відображенням сучасних процесів глобалізації та інтернаціоналізації в економіці і в суспільстві.

Міжнародна мобільність студентів стимулюється різними програмами (в Європі найбільш відомі програми - це «Еразмус», «Сократ», «Нордплюс») і може приймати різні форми: від повної програми навчання у вузах іншої країни до участі в окремих мовних програмах. Міжнародної академічної мобільності сприяють також спеціалізовані служби сприяння експорту освітніх послуг та академічному обміну викладачів та студентів, такі як французькі «Edu France», «Egide» або німецька DAAD.

У результаті процесів глобалізації та інтернаціоналізації освіти за останні десятиліття значно посилилася соціальна, економічна і політична роль університетів. Широку популярність у всьому світі отримала так звана модель глобального науководослідного університету (global research university), в рамках якої університети стають активними гравцями не тільки у виробництві нових знань, але і в їх поширенні і використанні через інноваційну діяльність.

Крім цього, в останні п'ятнадцять років виникли нові форми інтернаціоналізації, що характеризуються транскордонною мобільністю вузів чи їх програм. Програмна мобільність включає в себе дистанційні курси навчання, пропоновані зарубіжними вузами, або спільні курси і програми. Мобільність вузів передбачає відкриття зарубіжних кампусів університетами чи створення абсолютно нового вузу із залученням капіталу іноземного університету [7, с. 32 – 34].

Вчасно усвідомивши переваги впливу на світ через освіту, північноамериканські університети стали світовими лідерами з залучення іноземних студентів. За даними ЮНЕСКО, в 2007 р. вузи США прийняли найбільшу кількість іноземних студентів - 595 900 осіб, 21,3% від загального числа іноземних студентів у світі. Значна кількість іноземних студентів навчалася у Великобританії - 351 500 осіб (відповідно 12%). Третє місце належить Франції - 246 600 осіб (9%), за трійкою лідерів ідуть Австралія - 211 500 осіб, Німеччина - 206 900 осіб, Японія - 125 900 осіб, Канада - 68 500 осіб, Південна Африка - 60 600 осіб, Росія – 60 300 чоловік і Італія - 57 300 осіб [11, с. 117.].

На ці 11 держав припадає 71% мобільних студентів в світі, з них 62% навчається в перших шести країнах. Більшість країн з цього списку одночасно є країнами постачальниками іноземних студентів: Німеччина (77500), Японія (54500), Франції (54000), США (50300), Канада (43900) і Росія (42900). Найбільше число студентів за кордон посилає Китай (майже 421100), Індія (153300) і Республіка Корея (105300).

Великим постачальником «молодих умів» для США сьогодні є Азія. Половина іноземних студентів, що навчаються в американських університетах, є вихідцями з Індії, Китаю, Тайваню, Південної Кореї та Японії. Крім політичного впливу, навчання зарубіжних студентів приносить США значний економічний прибуток. Важливу роль у привабливості американської освіти відіграє англійська мова, яка є мовою міжнародного спілкування. Крім цього, у США є «дозвільна практика», яка дозволяє іноземним студентам, які здобули освіту в США, протягом одного календарного року постійно проживати на території США без оформлення додаткових в'їзних документів і працювати в університетах, некомерційних дослідницьких

організаціях або в приватному секторі. Таким чином, будь-який іноземний громадянин, який закінчив американський університет, може отримати в США ще досвід роботи за фахом [3, с. 214].

Важливою умовою у розподілі іноземних студентів за світовими освітніми центрами є не тільки привабливість тієї чи іншої освітньої системи, а й неакадемічні фактори, такі як вартість проживання, умови отримання віз, громадянства після закінчення університету, рівень толерантності суспільства в приймаючій країні та умови інтеграції в нього.

Головною програмою ЄС з обміну студентів вважається Еразмус Мундус – освітня програма ЄС, спрямована на активізацію міжнародної співпраці та підвищення мобільності студентів, викладачів, науковців європейських університетів та вищих навчальних закладів третіх країн на всіх континентах. Намагаючись перетворити ЄС на світового лідера в освіті, а європейські університети – на осередки знань та інновацій, програма Еразмус Мундус також ставить за мету сприяння взаєморозумінню між людьми, активізацію міжкультурного діалогу.

Програма Еразмус Мундус є відповіддю на виклики, що постають перед сучасною системою вищої освіти: підготовка громадян Європи до життя в глобалізованому багатокультурному суспільстві, яке ґрунтується на знаннях та освіті, підвищення якості й привабливості вищої освіти в Європі. Такі принципи відповідають Лісабонській стратегії ЄС, згідно з якою уряди країн - членів ЄС взяли на себе зобов'язання зробити європейську економіку конкурентоспроможною і здатною до динамічного розвитку, а європейську систему вищої освіти – доступнішою і найякіснішою у світі. Програма підтримує також реалізацію Болонського процесу, сприяючи визнанню академічних ступенів і розвитку інтернаціоналізації університетської освіти.

Програма Еразмус Мундус була започаткована Європейським Союзом в 2004 р. для країн, які не входять до ЄС. Студенти старших курсів і науковці з різних країн, у тому числі й з України, мають змогу отримувати стипендії від ЄС для продовження навчання або проведення наукових досліджень в країнах ЄС. Програма має три компоненти.

Перший компонент – Спільні курси і програми Еразмус Мундус:

- спільні, розроблені за участю консорціуму університетів, магістерські (1a) та докторські (1b) програми;
- стипендії для тих студентів, які обирають ці програми;
- стипендії для підготовки та викладання спільних програм і проведення досліджень в рамках навчання [1].

Участь в обмінах програми можуть брати: українські студенти або випускники, які вже здобули вищу освіту (ступінь бакалавра, магістра або їх еквіваленти), аспіранти, докторанти, молоді науковці, а також українські науковці і викладачі, на запрошення своїх колег з європейських університетів, теж можуть долучитися до розробки курсів і програм Еразмус Мундус (за чинними умовами, треті країни, включаючи Україну, не можуть виступати ініціаторами або заявниками на створення консорціуму і розробку курсів і програм Еразмус Мундус).

Другий компонент - Партнерство Еразмус Мундус (колишній напрям Еразмус Мундус: Вікно зовнішньої співпраці):

- налагодження партнерства між університетами ЄС і третіх країн з метою обміну студентами (бакалаврський, магістерський, докторський рівні) та науково-педагогічними кадрами;
- стипендії для студентів, викладачів, науковців з європейських вищих навчальних закладів і третіх країн.

За цим компонентом програми з конкретною метою утворюється партнерство між європейськими університетами та вищими навчальними закладами третьої країни або групи країн. Стипендії для студентів і викладачів на оплату подорожування, навчання, проведення досліджень тощо надаються, щоб сприяти досягнен-

ню загальної мети партнерства. Передбачено двосторонній обмін, тож в рамках утвореного партнерства в українських університетах можуть викладати зарубіжні викладачі і навчатися студенти-іноземці [2].

Ерасмус Мундус – одна з самих популярних програм обміну серед українських студентів. Серед українських вузів, що входять до консорціуму:

1. Дніпропетровський національний університет
2. Національний медичний університет ім. О. О. Богомольця
3. Харківська національна академія міського господарства
4. Львівський національний університет ім. Івана Франка
5. Національний університет ім. Тараса Шевченка
6. Таврійський національний університет ім. В. І. Вернадського

Компонент 3: Проекти з пропагування освіти взагалі та міжнародної співпраці в освіті.

В епоху економіки знань додана вартість та економічне зростання досягаються за рахунок освіти та інновацій. Відповідно, університети перетворюються на центри, де акумулюються знання і народжуються інновації.

Проекти в рамках зазначеного компоненту спрямовані на підвищення привабливості вищої освіти в ЄС, її пропагування в третіх країнах, посилення міжкультурної співпраці, поширення й поглиблення міжкультурного діалогу.

Участь у цьому компоненті програми можуть брати:

- вищі навчальні заклади та науково-дослідні інституції з країн – членів ЄС і третіх країн;
- інші організації освітньої галузі, орієнтовані на підтримку розвитку сфери вищої освіти [2].

Європейська Комісія відповідала за функціонування програми Еразмус Мундус у період 2009-2013 р. Вона керувала бюджетом і встановлювала пріоритети, цілі і критерії Програми. Крім того, вона спрямовувала і контролювала здійснення загального спостереження та оцінки Програми на європейському рівні.

The Education, Audiovisual and Culture Executive Agency (EACEA) відповідає за здійснення Програми Erasmus Mundus [1].

Тобто, за проведення та суть обінних програм відповідають інституції ЄС, що осприяє контролю над освітнім простором не тільки на території ЄС, але й впливає на освітні процеси інших країн-партнерів ЄС.

У 2014 році стартувала нова програма Ерасмус, що має назву «Ерасмус для всіх» («Erasmus for all»). Це нова програма ЄС у галузі освіти, професійної підготовки, розвитку молоді і спорту, запропонована Європейською комісією 23 листопада 2011 року.

Програма «Erasmus для всіх» має об'єднати всі нинішні проекти ЄС та міжнародне співтовариство в галузі освіти, професійної підготовки, розвитку молоді і спорту, замінивши існуючі ініціативи єдиною програмою. Ці зміни покликані підвищити ефективність, спростити процес отримання грантів, а також скоротити дублювання функцій і фрагментацію.

Удвічі більше учасників, ніж раніше - тобто до 5 мільйонів чоловік - зможуть отримати освіту і пройти професійну підготовку за кордоном завдяки грантам в рамках «Erasmus для всіх». Очікується, що серед них будуть майже 3 мільйони студентів вищих навчальних і професійних закладів. Студенти денної форми навчання, які претендують на отримання Магістерського ступеня, зможуть також скористатися новою програмою кредитування, запущеною спільно з Групою Європейського інвестиційного банку [8].

Програма Темпус (Tempus – Trans-European Mobility Programme for University Studies) – освітня програма Європейського Союзу, яка підтримує модернізацію системи вищої освіти та створює простір для співпраці в країнах-партнерах ЄС через університетські проекти. Також програма спрямована на добровільне наближен-

ня систем вищої освіти в країнах-партнерах до здобутків розвитку вищої освіти в державах-членах ЄС, і додатково пропагує підхід міжлюдської співпраці (people to people approach).

Програма Темпус, заснована в 1990 році для максимально збалансованого співробітництва та вдосконалення систем вищої освіти в державах-членах ЄС і країн-партнерів, та охоплює сьогодні загалом 27 країн: на Західних Балканах, у Східній Європі, Центральній Азії, Північній Африці та на Близькому Сході [119].

Програма Темпус фінансує міжуніверситетську співпрацю в сфері розробки та вдосконалення навчальних програм, управління університетами, взаємодії науковців та громадянського суспільства, партнерство освіти і бізнесу, а також структурні реформи в сфері вищої освіти.

Програма Темпус є найбільш тривалою, її перший етап розпочався в 1990 році: Tempus I – 1990-1994; Tempus II – 1994-1998; Tempus II ibis – 1998-2000; Tempus III – 2000-2006. З 2007 року було розпочато новий етап програми – Tempus IV (2007-2013) [4].

Україна приєдналася до програми Темпус 29 квітня 1993 р. На той період, програма Темпус мала спрямованість на удосконалення управління закладами освіти, оновлення або розробку нових навчальних програм і підвищення кваліфікації викладачів, особливо у таких дисциплінах, як економіка, іноземні мови, суспільні науки, європейські студії та право.

На третьому етапі програми Темпус (2000-2006 рр.) відбувся перехід до нових пріоритетів і нової предметної сфери. Участь України в програмі Темпус III узгоджувалася з приєднанням до Болонського процесу та входженням до Європейського простору вищої освіти, що відповідно позначалося на цілеспрямованні проектів. До пріоритетних напрямів, крім економіки та бізнес-менеджменту, було включено сільське господарство, інформаційно-комунікативні технології та екологію [4].

Починаючи з 2000 р. до проектів Темпус, окрім університетів, долучаються інші партнери – підприємства, неурядові організації, органи влади. Тож, учасниками проектів Темпус в Україні стають Секретаріат Кабінету Міністрів України, міністерства освіти і науки, охорони довкілля, аграрної політики, обласні державні адміністрації та міські ради, спілки промисловців, аграрні підприємства, порти, слухацькі ради університетів і науково-дослідні інституції.

Програма допомагає в придбанні нового сучасного обладнання для університетів – комп'ютерів і спеціального лабораторного обладнання, у проведенні наукових досліджень тощо.

Пріоритети та напрями реалізації програми Темпус четвертого етапу в Україні пов'язані, насамперед, з розвитком Болонського процесу [10].

Пріоритети першого, другого, третього, четвертого та п'ятого конкурсів були спрямовані загалом: на модернізацію початкових планів, враховуючи впровадження триступеневої структури, відповідно до Європейської системи накопичення та трансферу кредитів (ECTS) та визнання дипломів; розвиток дисциплін: педагогіка, машинобудування та технології, право, освіта, матеріалознавство, соціальні науки, природничі науки, сільське господарство, навколишнє середовище, туризм та послуги, міське та регіональне планування; управління ВНЗ та студентськими службами; запровадження механізмів забезпечення якості; інституційна та фінансова автономія; рівний та прозорий доступ до вищої освіти; розвиток міжнародних зв'язків, а також у напрямку вища освіта та суспільство: розвиток партнерства ВНЗ із бізнесом, рівний доступ до вищої освіти, тренінги для державних службовців, трикутник знань: освіта – інновації – дослідження, рамка кваліфікацій.

Унаслідок реалізації проектів Темпус в Україні були розроблені нові навчальні курси та програми, що відповідають сучасним потребам ринку праці. Викладачі університетів підтверджують, що кооперація з європейськими колегами надала можливість набути нових знань, запровадити нові методи викладання та оцінювання,

що зрештою збільшило конкурс в університетах – учасниках програми Темпус.

Проекти, зокрема, стосуються:

- забезпечення якості, включаючи удосконалення процедур ліцензування, акредитації та атестації; запровадження Європейської системи накопичення та трансферу кредитів, відповідної підготовки експертів і викладачів;
- переходу до трициклової системи вищої освіти, включаючи розробку необхідного нормативно-правового забезпечення, підготовку та запровадження курсів і програм третього циклу;
- удосконалення систем управління і врядування у вищих навчальних закладах, включаючи студентське самоврядування, оптимізацію процесів управління вищим навчальним закладом, розширення кола осіб, залучених до процесів прийняття управлінських рішень [9].

Програма Темпус сприяє інтернаціоналізації університетів, створенню тривалого партнерства між українськими та європейськими вищими навчальними закладами, яке не припиняється й після завершення проектів, започаткуванню нових дослідницьких проектів або проектів з обміну. У багатьох випадках програма Темпус допомогла налагодити діалог між вищими навчальними закладами та Міністерством освіти і науки України, його регіональними підрозділами, між науково-педагогічним складом та адміністрацією закладу, між працедавцями, викладачами та студентами.

Особливої уваги заслуговує політика ЄС (Болонський процес), спрямована на створення Європейського простору вищої освіти. Цей процес спочатку мав два виміри: внутрішній і зовнішній. Внутрішньоєвропейське завдання Болонського процесу полягало у підвищенні якості вищої освіти в Європі (на початку 1990-х років намітилося певне відставання в цій сфері від США та Австралії); в підвищенні ефективності освітньої діяльності університетів для потреб економіки, заснованої на знаннях; і у формуванні нової ідентичності - «європейського студента» (а не німецького, французького і т. д.).

Зовнішній вимір Болонського процесу спрямований на конкурентну боротьбу за кращих студентів та викладачів на міжнародному освітньому ринку за допомогою підвищення привабливості європейської системи вищої освіти, а також переходу від «європеїзації» до «інтернаціоналізації» (до 1990-х років ці поняття збігалися) освіти в Європі [5].

Українська освітня система поки мало придатна для того, щоб готувати освічені й кваліфіковані кадри для сучасного ринку праці. Вирішення цієї проблеми вимагає серйозних змін у підходах до навчання, структури та змісту навчального процесу, мотивованого навчання студентів і, нарешті, відповідності отриманих студентами знань до попиту з боку роботодавців. І введення, наприклад, двох циклів навчання для української освіти не може бути самодостатньою метою. Це означає, що входження України в Болонський процес має комплексні перешкоди: по-перше, структура системи освітніх рівнів, по-друге, якісні зміни в навчальному процесі, так як і змістовне наповнення навчальних програм відповідних освітніх рівнів [6, с. 4].

Якщо приймати умову про двох циклах навчання, то тут ми стикаємося з проблемою недооцінки такого освітнього рівня бакалавр - як з боку студентів, так і з боку роботодавців. В цілому, для західних освітніх систем рівень бакалавра є вже достатнім для того, щоб випускник вважався фахівцем у своїй галузі і мав можливість займати відповідну виробничу позицію. Для України кваліфікаційний рівень бакалавра поки виглядає чимось дивним і екзотичним, а на побутовому рівні (і навіть на співбесідах з роботодавцями) розглядається як вища освіта.

Чи не краще складається ситуація і з рівнем магістра та спеціаліста. З одного боку, програми навчання, в основі своїй, подібні. З іншого боку, спеціалісти та магістри акредитуються за різними рівнями - III і IV рівня акредитації, відповідно. Це в тих умовах, що ступінь бакалавра проходить теж за III рівнем акредитації.

В результаті, намагаючись формально наблизити нашу систему до європейських вимог, ми тільки заплутали систему освітньо-кваліфікаційних рівнів, не змінивши змістовної частини навчальних планів. Вимоги до рівня спеціаліста не зазнали змін, а рівні бакалавра та магістра не отримали якогось нового змістовного наповнення - це виявилися або урізані, або кілька розширені програми.

Висновки. Слід зазначити, що академічні обміни та наближення нашої системи освіти до європейської – два важливих інструмента ЄС вплинути та змінити думку громадськості на Союз. Адже можна спостерігати, що студенти, котрі хоч деякий час навчалися в європейських вузах, починають ототожнювати себе з європейцями. Одним з головних завдань як Болонського процесу, так і обмінних програм є впровадження європейського виміру у систему освіти України та інших держав. Сферу освіти можна вважати одним з інструментів поширення політики «розумної сили» ЄС поруч з економічними важелями, політикою безпеки, дипломатією та ін.

Спільний освітній простір та програми обміну є корисними для внутрішньої політики, так і зовнішньої. Єдність освітньої системи ЄС є дієвим механізмом конструювання європейської ідентичності. Якісна та кваліфікована освіта стає визітною картою Союзу серед інших країн. Все більше студентів намагаються потрапити до європейських вузів заради отримання «гідної» освіти. Тим самим, у ЄС є інструмент впливу на розвиток поглядів молодого покоління, котрі, повертаючись додому, розповсюджують європейські цінності та ідеї серед громадськості.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

1. About Erasmus Mundus 2009-2013 [Electronic resource]. – Access mode : http://eacea.ec.europa.eu/erasmus_mundus/programme/about_erasmus_mundus_en.php (Accessed 20 February 2015)
2. Erasmus Mundus [Electronic resource]. – Access mode : http://v4.udsu.ru/inter/erasmus_mundus – Access mode:
3. How many students study abroad? // OECD Factbook 2011-2012. Economic, Environment and Social Statistics. – 2011. – P. 214.
4. Tempus Programme [Electronic resource]. – Access mode : <http://eacea.ec.europa.eu/tempus> (Accessed 20 February 2015)
5. The Bologna Declaration of 19 June 1999 [Electronic resource]. – Access mode : www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/documents/MDC/BOLOGNA_DECLARATION1.pdf (Accessed 20 February 2015)
6. Андрущенко В. Педагогічна освіта України в стратегії Болонського процесу / В. Андрущенко // Освіта України. – 2004. – № 13. – С. 4–6
7. Всемирный доклад по образованию 2006. Сравнение мировой статистики в области образования – Институт статистики ЮНЕСКО. – Монреаль, 2006. – С. 32-34
8. Высшее образование [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://eeas.europa.eu/delegations/russia/eu_russia/fields_cooperation/higher_education/index_ru.htm (дата обращения: 20.02.2015). - Название с экрана.
9. Карта проектів програми Темпус в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eu.prostir.ua/catalogue/248354.html> (дата звернення 20.02.2015) – Назва з екрану.
10. Темпус в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.tempus.org.ua/uk/tempus/tempus-v-ukraini/79-2009-05-19-20-52-43.html (дата звернення 20.02.2015) – Назва з екрану.
11. Трэмблэй К. Интернационализация: формирование стратегий в национальном контексте / К. Трэмблэй // Вестник международных организаций. – 2010. – № 3 (29). – С. 110–169.

REFERENCES:

1. About Erasmus Mundus 2009-2013, available at: http://eacea.ec.europa.eu/erasmus_mundus/programme/about_erasmus_mundus_en.php (Accessed 15 February 2015)
2. Erasmus Mundus, available at: http://v4.udsu.ru/inter/erasmus_mundus (Accessed 15 February 2015)
3. 'How many students study abroad?' (2011) In *OECD Factbook 2011-2012. Economic, Environment and Social Statistics*, p. 214.
4. Tempus Programme, available at: <http://eacea.ec.europa.eu/tempus> (Accessed 15 February 2015)

5. *The Bologna Declaration of 19 June 1999*, available at: www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/documents/MDC/BOLOGNA_DECLARATION1.pdf (Accessed 15 February 2015)

6. Andrushchenko, V. (2004) 'Pedagogichna osvita Ukrainy v strategiyi Bolonskogo protsesu' [Pedagogical education of Ukraine in the strategy of Bologna process] In *Osvita Ukrainy [Education of Ukraine]*, № 13, pp. 4–6

7. *Vsemirnyy doklad po obrazovaniyu 2006. Sravneniye mirovoy statistiki v oblasti obrazovaniya* (2006) [Comparison of World Education Statistics], UNESCO Institute of Statistics. Montreal, pp. 32–34

8. *Vyssheye obrazovaniye [Higher education]*, available at: http://eeas.europa.eu/delegations/russia/eu_russia/fields_cooperation/higher_education/index_ru.htm (Accessed 15 February 2015)

9. *Karta prektiv programy Tempus v Ukraini [Map of Tempus projects in Ukraine]*, available at: <http://eu.prostir.ua/catalogue/248354.html>

10. *Tempus v Ukraini [Tempus in Ukraine]*, available at: www.tempus.org.ua/uk/tempus/tempus-v-ukraini/79-2009-05-19-20-52-43.html (Accessed 15 February 2015)

11. Trembley, K. (2010) 'Internatsionalizatsiya: formirovaniye strategiy v natsionalnom kontekste' [Internationalisation: Shaping Strategies in the national context] In *Vesnik mezhdunarodnykh organizatsiy [Bulletin of international organizations]*, № 3 (29), pp. 110–169.

Манько В. И., аспирантка кафедри міжнародних відносин, Дніпропетровський національний університет ім. Олесь Гончара (Дніпропетровськ, Україна). E-mail: lera.moonko@gmail.com

Образовательные программы и обмен как инструмент влияния Европейского Союза

Аннотация. Рассмотрены образование и образовательные программы Европейского Союза как инструменты влияния и построения имиджа стран ЕС. Указано, что в результате процессов глобализации и интернационализации образования за последние десятилетия значительно усилилась социальная, экономическая и политическая роль университетов. Рассмотрены основные образовательные и научные программы ЕС и их функции. Определены основные преимущества и проблемы привлечения Украины в Европейское образовательное пространство.

Ключевые слова: влияние, ЕС, внешняя политика, образование, мобильность студентов, образовательные программы, «Эразмус», «Темпус», Болонский процесс.

Manko V., postgraduate student of the department of the international relations, Oles Honchar Dnipropetrovsk national university (Dnipropetrovsk, Ukraine), E-mail: lera.moonko@gmail.com

Educational programs and exchange as the tool of impact of the European Union

Annotation. The central task of the foreign policy of any state is to strengthen its position and prestige in the international arena, creating favorable external conditions for long-term socio-economic development. Foreign policy tools of the task changes from one era to another. In XX century. in a bipolar world dominated by the increasing trend was primarily «hard power» - military and economic power. At the present stage of world development under the influence of globalization and the formation of a new multipolar system of international relations to the fore as the main factors of influence on world politics, along with military and political weight and economic resources imposed factors «soft power»: achievements in the field of culture and art, science, technology, education, etc.

As a result of globalization and internationalization of education over the past decade has increased the social, economic and political role of universities. Widely known throughout the world was the so-called model of a global research university, in which universities are active players not only in the production of new knowledge, but also in their distribution and use through innovation.

It should be noted that academic exchanges and convergence of our educational system to EU - two important EU instruments to influence and change public opinion in the Union. We can see that students who attended at least some time in European universities are beginning to identify with Europeans. One of the main objectives of the Bologna Process as well as exchange programs is the introduction of the European dimension in the education system of Ukraine and other countries. Sphere of education can be considered one of tools distribution of «smart power» policy alongside the EU economic levers, security policy, diplomacy and others.

A common educational space and exchange programs are useful for domestic policy and foreign policy. Unity and uniqueness of EU educational system is an effective mechanism for constructing European identity. Qualitative and qualified education becomes Business Card for Union among other countries. More and more students are trying to get to European universities for the sake of «worthy» of education. Thus, the development younger generation views, who, returning home, spread European values and ideas among the public, is a tool to the EU's influence.

Key words: impact, EU foreign policy, education, mobility of students, educational programs, «Erasmus», «Tempus», Bologna Process.

УДК 32.25

Насадюк Ю. С.

аспірантка Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника
(Івано-Франківськ, Україна), E-mail: julia_rovbyut90@mail.ru

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ВПЛИВУ ПОЛІТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ НА ПРОЦЕС ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО СОЦІУМУ

***Анотація.** У запропонованій статті розкриваються особливості формування політичних цінностей починаючи з розпаду СРСР і до сьогоднішнього дня. Основна увага акцентується на тому, що політичні цінності є складовими цінностями певного соціуму, тобто мають соціальний характер. Зазначається, що сукупність політичних цінностей створює певну систему, яка виступає однією з ключових ланок політичних відносин суспільства і певним чином впливає на процес забезпечення життєдіяльності українського соціуму.*

***Ключові слова:** політичні цінності, культура, соціум, суспільство, солідарність, субсидіарність, системотворча цінність.*

Цінності функціонують на різних рівнях – як принцип регулятивних засад держави, як норми впорядкування відносин в суспільстві, умова формування комунікативних зв'язків, як система впорядкування та самоствердження особистісних начал людини. Якщо розглядати політичні цінності як переконання щодо цілей, які суб'єкти політичного процесу мають реалізувати, то саме поняття цінність – це феномен, який має для людини важливе значення і відповідає її актуальним потребам та ідеалам, тобто це опосередковане культурою поняття, яке є еталоном належного у досягненні потреб. Актуальності та практичній значущості цій проблематиці надає дослідження політичної культури глобалізованого світу, у якому зростає взаємозалежність країн, збільшується кількість світових інформаційних потоків, що проникають в усі сфери життєдіяльності, в тому числі зміни зазнають також цінності. Культура є середовищем політичного розвитку, політичної активності населення. Саме від неї залежить характер і якість реформування суспільства.

Для вивчення проблеми політичних цінностей важливе значення мають роботи В. Будза, Й. Гейзінга, М. Корвата, В. Мілановського, В. Медведчука, Н. Неновські, І. Чудінової та інших. Серед вітчизняних авторів проблему політичних цінностей у контексті її змісту, форм, сутності, механізмів формування тощо досліджували Н. Гедікова, Н. Жабінець, Л. Лясота, О. Сверхко, Б. Цимбалістого та ін. Дослідники відзначають, що під впливом різних економічних, політичних, соціальних і культурних факторів домінуючими у ціннісній свідомості українців стали вітальні цінності. Помітнішою стає значущість для людей певних соціальних і самореалізаційних цінностей («створення у суспільстві однакових можливостей для всіх»), «суспільне визнання», «відсутність значного соціального розшарування»). Саме тому виникає необхідність більш детального дослідження впливу політичних цінностей на життя та діяльність українського суспільства.

Для того щоб розглянути яким чином політичні цінності зв'язані з людською свідомістю, та як саме впливають на життєдіяльність українського соціуму, спо-